

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 4 lipca 2023 r.

BADK.DPK.133.106.2023 MK

P10-49/23	Data wpływu petycji 9 maja 2023 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 30 czerwca 2023 r.

NIEPEŁNOSPRAWNI

TEMAT

**ULGA DLA OSÓB GŁUCHYCH Z UMIARKOWANYM STOPNIEM
NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI PRZY PRZEJAZDACH
TRANSPORTEM ZBIOROWYM KOLEJĄ ORAZ AUTOBUSAMI**

WNOSZACY PETYCJE: petycja zbiorowa

Stowarzyszenie Polski Instytut Praw Głuchych.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą w sprawie zmiany ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, celem wprowadzenia 49% ulgi dla osób głuchych z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności o symbolu 03-L przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji proponują, by osobom głuchym, które ukończyły 26 rok życia i mają orzeczoną umiarkowaną stopień niepełnosprawności przyznać 49% ulgę na przejazdy środkami publicznego transportu zbiorowego. Jednocześnie wskazują, że zgodnie z obowiązującymi przepisami, uprawnienia do ulgi przysługują tylko niektórym osobom niepełnosprawnym.

Wnoszący petycję proponują modyfikację art. 4 ust. 1 ustawy, poprzez nadanie mu następującego brzmienia:

„Do ulgi 49% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach osobowych oraz autobusowego w komunikacji zwykłej na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnione osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji oraz osoby głuche.”

Drugi postulat petycji dotyczy dodania w ustawie nowego przepisu o treści:

„Do ulgi 49% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach innych niż osobowe oraz autobusowego w komunikacji innej niż zwykła, na podstawie biletów jednorazowych lub imiennych miesięcznych, są uprawnione osoby głuche.”

Dokumentem uprawniającym osoby głuche do uzyskania 49% ulgi byłaby legitymacja osoby niepełnosprawnej z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności o symbolu 03-L z fotokodem QR.

W uzasadnieniu autorzy petycji podnoszą, że wprowadzenie wnioskowanej ulgi z pewnością ułatwiłoby osobom głuchym podejmowanie działalności zawodowej, gdyż obecnie ok. 80% niesłyszących w Polsce nie pracuje.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483 ze zm.) w art. 32 stanowi, że wszyscy są wobec prawa równi i mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

W myśl art. 69 ustawy zasadniczej, władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy osobom niepełnosprawnym w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

Ustawa z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2018 r. poz. 295) reguluje uprawnienia do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego w regularnych przewozach osób, wykonywanych przez uprawnionych przewoźników kolejowych i autobusowych. Przepisów ustawy nie stosuje się do komunikacji miejskiej.

W art. 1a zdefiniowano termin „osoby niezdolnej do samodzielnej egzystencji” – to osoby całkowicie niezdolne do pracy oraz niezdolne do samodzielnej egzystencji, w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, albo posiadające znaczny stopień niepełnosprawności, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, bądź inwalidów I grupy, jeżeli orzeczenie o zaliczeniu do I grupy inwalidzkiej nie utraciło mocy.

W art. 2 ustawodawca określił osoby, którym przysługuje uprawnienie do ulgowych przejazdów na podstawie biletów jednorazowych oraz wysokość tych ulg:

1. Do ulgi 100% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnione następujące osoby:

1) dzieci w wieku do 4 lat;
2) umundurowani funkcjonariusze Straży Granicznej w czasie: wykonywania czynności służbowych związanych z ochroną granicy państwowej, konwojowania osób zatrzymanych, służby patrolowej oraz kontrolą ruchu granicznego;

2a) funkcjonariusze Straży Granicznej w czasie wykonywania czynności służbowych związanych z zapobieganiem i przeciwdziałaniem nielegalnej migracji, realizowanych na szlakach komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym;

3) funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej w czasie wykonywania czynności służbowych kontroli określonej w dziale V ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej;

4) umundurowani funkcjonariusze Policji w czasie konwojowania osób zatrzymanych lub chronionego mienia, przewożenia poczty specjalnej, służby patrolowej oraz udzielania pomocy lub asystowania przy czynnościach organów egzekucyjnych;

5) żołnierze Żandarmerii Wojskowej oraz wojskowych organów porządkowych wykonujący czynności urzędowe patrolowania i inne czynności służbowe w środkach transportu zbiorowego.

2. Do ulgi 100% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego autobusowego w komunikacji zwykłej i przyspieszonej, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnione dzieci do 4 lat, pod warunkiem niekorzystania przez dziecko z oddzielnego miejsca do siedzenia.

2a. Do ulgi 100% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego autobusowego w komunikacji zwykłej, pospiesznej, przyspieszonej i ekspresowej, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnieni funkcjonariusze Straży Granicznej w czasie wykonywania czynności służbowych związanych z zapobieganiem i przeciwdziałaniem nielegalnej migracji, realizowanych na szlakach komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym.

3. Do ulgi 95% przy przejazdach publicznym transportem zbiorowym koleją oraz autobusem, na podstawie biletów jednorazowych, jest uprawniony przewodnik lub opiekun w podróży osoby niewidomej albo osoby niezdolnej do samodzielnej egzystencji.

4. Do ulgi 78% przy przejazdach transportem zbiorowym autobusowym w komunikacji zwykłej i przyspieszonej, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnieni np. dzieci do lat 4, funkcjonariusze mundurowi.

5. Do ulgi 78% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego są uprawnione następujące osoby:

1) dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne - na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych;

2) jedno z rodziców lub opiekun dzieci i młodzieży dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych - na podstawie biletów jednorazowych.

Uprawnienie to obejmuje wyłącznie przejazd z miejsca zamieszkania lub pobytu do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej, placówki opiekuńczo-wychowawczej, placówki oświatowo-wychowawczej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego, ośrodka rehabilitacyjno-wychowawczego, domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia, zakładu opieki zdrowotnej, poradni psychologiczno-

pedagogicznej, a także na turnus rehabilitacyjny i z powrotem.

6. Do ulgi 78% przy przejazdach transportem zbiorowym koleją w pociągach osobowych, pospiesznych i ekspresowych oraz autobusami w komunikacji zwykłej i przyspieszonej, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnieni żołnierze odbywający niezawodową służbę wojskową oraz osoby spełniające obowiązek tej służby w formach równorzędnych.

7. Do ulgi 78% przy przejazdach transportem zbiorowym koleją w pociągach osobowych, pospiesznych i ekspresowych oraz autobusami w komunikacji zwykłej, przyspieszonej i pospiesznej, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnione cywilne niewidome ofiary działań wojennych uznane za niezdolne do samodzielnej egzystencji.

Przepis art. 4 stanowi, że osobami uprawnionymi do ulgowych przejazdów kolejowych na podstawie biletów jednorazowych są:

1. Do ulgi 49% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach osobowych oraz autobusowego w komunikacji zwykłej, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnione osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji, z wyjątkiem osób określonych w ust. 1a.

1a. Do ulgi 93% przy przejazdach koleją w pociągach osobowych oraz autobusami w komunikacji zwykłej, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych, są uprawnione osoby niewidome uznane za niezdolne do samodzielnej egzystencji.

2. Do ulgi 37% przy przejazdach koleją w pociągach innych niż osobowe i autobusami w komunikacji innej niż zwykła, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnione osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji.

2a. Do ulgi 51% przy przejazdach koleją w pociągach innych niż osobowe oraz autobusami w komunikacji innej niż zwykła, na podstawie biletów jednorazowych lub imiennych miesięcznych, są uprawnione osoby niewidome niezdolne do samodzielnej egzystencji .

3. Do ulgi 37% przy przejazdach koleją oraz autobusami, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych, są uprawnione osoby niewidome, jeśli nie są uznane za osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji.

4. Do ulgi 37% przy przejazdach pociągami osobowymi, pospiesznymi i ekspresowymi, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnione następujące osoby:

- 1) dzieci powyżej 4 lat do rozpoczęcia rocznego przygotowania przedszkolnego;
- 2) dzieci i młodzież od rozpoczęcia przygotowania przedszkolnego do ukończenia

szkoły podstawowej lub ponadpodstawowej - publicznej lub niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej, nie dłużej niż do ukończenia 24 roku życia;

2a) dzieci i młodzież, nie dłużej niż do ukończenia 18. roku życia, w okresie pobierania nauki języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej lub innych przedmiotów nauczanych w języku polskim np. w szkołach prowadzonych przez organizacje społeczne za granicą;

4) posiadacze ważnej Karty Polaka;

5) rodzice lub małżonkowie rodziców w rozumieniu ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny posiadający ważną Kartę Dużej Rodziny.

4a. Do ulgi 51% przy przejazdach koleją w pociągach osobowych, pospiesznych i ekspresowych, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnieni studenci do ukończenia 26 roku życia oraz doktoranci do ukończenia 35 roku życia (ust. 4b).

5. Do ulgi 37% przy przejazdach autobusami w komunikacji zwykłej i przyspieszonej, na podstawie biletów jednorazowych, są uprawnione dzieci powyżej 4 lat do rozpoczęcia przygotowania przedszkolnego.

6. Do ulgi 49% przy przejazdach koleją w pociągach osobowych i pospiesznych, na podstawie imiennych biletów miesięcznych, są uprawnione osoby ujęte w ust. 4 pkt 2, 2a i 5.

6a. Do ulgi 51% przy przejazdach koleją w pociągach osobowych i pospiesznych, na podstawie imiennych biletów miesięcznych, są uprawnieni studenci do ukończenia 26 roku życia oraz doktoranci do ukończenia 35 roku życia (ust. 6b).

7. Do ulgi 33% przy przejazdach koleją w pociągach osobowych, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych, są uprawnione następujące osoby:

1) nauczyciele przedszkoli publicznych lub niepublicznych, nauczyciele szkół podstawowych i ponadpodstawowych - publicznych lub niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych;

2) nauczyciele akademicy;

3) nauczyciele uczący języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej i innych przedmiotów nauczanych w jęz. polskim w szkołach i sekcjach, wskazanych w ust. 4 pkt 2a.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 100) w art. 3 ustala trzy stopnie niepełnosprawności, które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą: znaczny; umiarkowany; lekki. Orzeczenie ustalające stopień niepełnosprawności stanowi podstawę do przyznania ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów.

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (art. 4) zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Do Sejmu 14 września 2020 r. wpłynęła petycja w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego w zakresie ulg na przejazdy dla osób głuchych.

Komisja do Spraw Petycji 21 lipca 2021 r. rozpatrzyła petycję i uchwaliła dezyderat nr 137, skierowany do Prezesa Rady Ministrów. Posłowie zwrócili się z wnioskiem o odniesienie się do propozycji zawartej w petycji oraz o wskazanie czy obowiązujący system ulg na przejazdy środkami transportu zbiorowego jest wystarczająco czytelny, logiczny i zrozumiały dla wszystkich grup z niepełnosprawnościami. Komisja wniosła też o rozważenie możliwości poszerzenia katalogu uprawnionych do ulg o osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz orientacyjne określenie kosztów takiej zmiany.

Paweł Wdówik pełnomocnik rządu do spraw osób niepełnosprawnych, po zasięgnięciu opinii Ministerstwa Infrastruktury (pismem z 17 września 2021 r.) wyjaśnił, że obowiązujące regulacje w zakresie ulg ustawowych skierowane są do najsłabszych grup społecznych tj. wymagających szczególnej opieki państwa oraz do osób wykonujących obowiązek szkolny lub studiujących w różnym trybie, także w miejscowościach znacznie oddalonych od miejsca zamieszkania, w celu wyrównywania tym osobom szans edukacyjnych. Zróżnicowanie uprawnień, nie jest przejawem dyskryminacji, a jedynie ma na celu wsparcie grup pasażerów najbardziej potrzebujących. W przypadku osób niepełnosprawnych, za takie uznaje się osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Odnosnie określenia orientacyjnych kosztów wprowadzenia postulowanej w petycji ulgi resort infrastruktury poinformował, że dopłaty do biletów ulgowych w komunikacji autobusowej pozostają w gestii marszałków poszczególnych województw, stąd nie jest możliwe ich oszacowanie przez ministerstwo.

W przypadku przewozów kolejowych, resort dysponuje jedynie informacjami o ponoszonych z budżetu państwa wydatkach na sfinansowanie utraconych przez przewoźników kolejowych przychodów w związku ze sprzedażą biletów ulgowych w podziale na wymiar procentowy ulgi i rodzaj biletu (jednorazowy/miesięczny). Z tej przyczyny dokonywane szacunki mogą znacznie odbiegać od ewentualnych faktycznych kosztów wynikających z uwzględnienia postulatu petycji.

Problematyczne pozostaje także określenie grupy beneficjentów postulowanej zmiany, bowiem liczba osób z różnymi wadami słuchu w kraju jest szacowana na poziomie od 50 do 170 tysięcy. Przy założeniu, że liczba głuchych wynosi 100 tys. osób i tylko jedna czwarta osób skorzystałaby z komunikacji kolejowej dokonując w ciągu roku zakupu 11 biletów miesięcznych w ramach dojazdu na odległość 50 km (i cenie biletu w wys. 290 zł), łączne wydatki budżetu państwa z tego tytułu wyniosłyby 30 mln zł (tj. 5% łącznej kwoty przewidzianej w budżecie na ustawowe ulgi kolejowe).

Resort infrastruktury przypomniał także, że poszczególni przewoźnicy mogą w ramach własnej strategii handlowej przyznawać ulgi i zniżki o charakterze komercyjnym. Tego typu uprawnienia funkcjonują w regulaminach i cennikach wielu przewoźników (szczególnie w ramach komunikacji miejskiej) i dotyczą różnych grup osób, w tym osób niepełnosprawnych.

Ponadto, jednostki samorządu terytorialnego różnego szczebla mogą w umowach o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego zobowiązywać operatorów tych przewozów do honorowania uprawnienia do ulgowych przejazdów dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Komisja do Spraw Petycji 22 lutego 2022 r. uznała odpowiedź za niewystarczającą i postanowiła wystąpić o jej uzupełnienie w kwestii określenia terminów: przygotowania nowego systemu orzekania o niepełnosprawności, a także jego skierowania do parlamentu oraz wprowadzenia w życie.

Komisja do Spraw Petycji 5 lipca 2022 r. przeprowadziła dyskusję nad uzupełnioną odpowiedzią na dezyderat. Uczestnicząca w posiedzeniu Komisji Beata Stanibuła, główny specjalista w Biurze Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, wyjaśniła, że w opinii resortu rodziny, zmiany w systemie ulg są potrzebne. Jednak muszą one być poprzedzone wprowadzeniem nowego systemu orzekania o niepełnosprawnościach, nad którym prace nie zostały zakończone. Na obecnym etapie prowadzone są analizy skutków społeczno-gospodarczych projektowanych rozwiązań. Ponadto, w opinii resortu polityki

społecznej podjęcie inicjatywy w przedmiotowym zakresie należy do właściwego kompetencyjne – ministra infrastruktury, przy zadeklarowanej współpracy międzyresortowej.

Komisja do Spraw Petycji przyjęła odpowiedź na dezyderat i zakończyła prace nad petycją.

INFORMACJE DODATKOWE:

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawowymi, osoby niepełnosprawne, w tym osoby niesłyszące są uprawnione do korzystania ze zniżek przy zakupie biletów, obejmujących różne kategorie przejazdów kolejowych i autobusowych:

– do ulgi 49% - osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji, przy przejazdach koleją w pociągach osobowych oraz autobusami w komunikacji zwykłej;

– do ulgi 37% - osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji, przy przejazdach koleją w pociągach innych niż osobowe oraz autobusami w komunikacji innej niż zwykła;

– do ulgi 78% - dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne, jedno z rodziców lub opiekun dzieci i młodzieży.

– do ulgi 95% - przewodnik lub opiekun towarzyszący w podróży osobie niewidomej albo osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz